

Полторак А. С.,

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Миколаївського національного аграрного університету

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РІВЕНЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Анотація. Досліджено фактори впливу на рівень фінансової безпеки України, систематизовано комплекс чинників і явищ, які сприяють формуванню загроз фінансовій безпеці України, проаналізовано внутрішні та зовнішні загрози рівню фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека, загрози фінансовій безпеці, економічна безпека, загрози, фінансова система.

Фактори впливу на рівень фінансової безпеки України мають систематично визначатися з метою своєчасного та адекватного реагування на дестабілізуючі фактори у площині фінансової безпеки.

В законі України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII «Про національну безпеку України» [1] зазначено, що до системи загроз національній безпеці України включаються тенденції, явища і чинники, які реально чи потенційно ускладнюють або унеможливають збереження національних цінностей та реалізацію національних інтересів України.

Проблему виділення факторів впливу на рівень фінансової безпеки досліджували у своїх працях А. П. Лазарева [4], С. В. Онищенко [5], В. В. Петрушевська [6], І. В. Феофанова, Л. К. Феофанов [7], А. В. Хаванов [8], В. Л. Бурячок, Я. В. Невоїт, Л. В. Бурячок [9] та інші автори, однак, в умовах зміни економічної ситуації досліджуване питання зберігає свою актуальність.

Метою статті є систематизація факторів впливу на рівень фінансової безпеки на сучасному етапі розвитку фінансової системи України.

В концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері від 15.08.2012 № 569-р. [2] зазначено, що стан фінансової безпеки залежить від широкого спектра чинників і явищ фінансово-кредитної політики держави (внутрішньої і зовнішньої), досконалості законодавчого забезпечення фінансової безпеки держави, політичної ситуації та міжнародних зобов'язань країни.

Крім того, визначено, що основною проблемою, що потребує розв'язання, є створення загроз (зовнішніх та внутрішніх) фінансовій безпеці [0], спричинене неефективним застосуванням механізмів, спрямованих на мінімізацію/нейтралізацію впливу чинників і явищ, перелік яких висвітлено на рис. 1.

Погоджуємось із думкою О. Мелих [3, с. 268] стосовно того, що серед наукової спільноти на сьогодні не існує спільної точки зору щодо класифікаційних ознак розподілу загроз стабільному стану фінансової безпеки держави.

Найчастіше загрози стабільному стану фінансової безпеки держави класифікуються відповідно до джерела виникнення (зовнішні та внутрішні; екзогенні та ендегенні) та ступеня небезпеки (потенційні, ті, що формуються, наявні; ймовірні та реальні).

Серед основних **внутрішніх загроз** рівню фінансової безпеки України доречно виділити наступні:

- недосконалість вітчизняного законодавства з питань оцінки рівня фінансової безпеки та фінансово-кредитних відносин;
- низький рівень інвестиційної привабливості, спричинений у т. ч. нестабільністю податкової системи, неконтрольованим рівнем корупції, недовірою до судової гілки влади;
- нестабільна податкова політика, низький рівень податкової культури, що спричиняє ухилення від оподаткування, негативні тенденції щодо активізації інвестицій у підприємницьку діяльність на території країни;

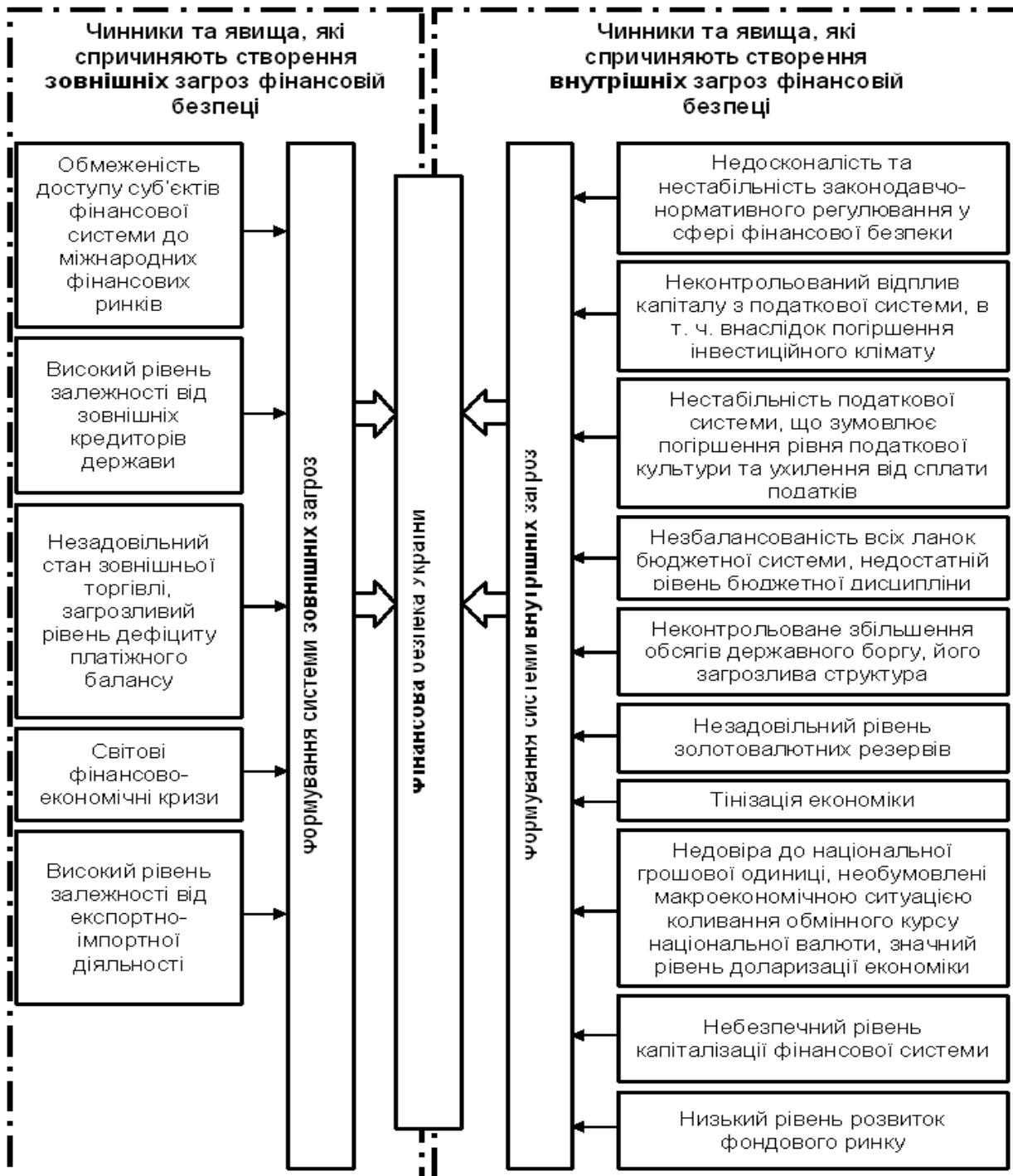

Рисунок 1 – Комплекс чинників і явищ, які сприяють формуванню загроз фінансовій безпеці України

Джерело: узагальнено автором із використанням [2]

– низький рівень бюджетної дисципліни на всіх рівнях бюджетної системи,

розповсюдженість практики постійного коригування індикативних показників бюджетів;

– високий рівень тіньової економіки, що важко оцінити, виведення капіталів за кордон із використанням нелегальних інструментів;

– відсутність ефективного функціонування і розвитку страхового та фондового ринку;

– критичні показники державного боргу та зовнішнього боргу держави та небезпечні для бюджету обсяги фінансових ресурсів, що витрачаються на обслуговування державного боргу, неефективне використання залучених коштів;

– низькі показники золотовалютних резервів країни;

– слабкість банківської системи, недовіра населення та підприємництва до фінансових інститутів держави і національної грошової одиниці, зміни курсу національної грошової одиниці, які неможливо пояснити зміною макроекономічних показників;

– значний загальний рівень заборгованості з виплати соціальних виплат, пенсій та заробітних плат;

– небезпечні показники зовнішньоторгівельного сальдо;

– недосконале управління державною фінансовою системою, в т. ч. прорахунки та помилки внаслідок недостатньої кваліфікації та використання неефективних методів оцінки та прогнозування, корупційна складова та зловживання (нецільове використання фінансових ресурсів, безгосподарність та розкрадання, злочини у фінансовій системі).

Серед основних **зовнішніх загроз** рівню фінансової безпеки України доречно виділити наступні:

– кібератаки на фінансовий сектор;

– внаслідок об'єктивного процесу державної інтеграції у світове співтовариство формується неконтрольована державна залежність від зарубіжної фінансової допомоги, збільшення впливу міжнародних фінансових організацій, країн та інших суб'єктів світової фінансової системи на формування національної фінансової політики країни у ракурсі нав'язування певних економічних програм;

– активна участь зарубіжного капіталу у тіньовій економіці;

– транснаціоналізація економічних зв'язків, процеси глобалізації та інтеграції

фінансових ринків;

– від'ємне зовнішньоторговельне сальдо, дефіцит платіжного балансу, обмеження державної присутності на фінансових ринках інших країн;

– висока рухливість фінансових ринків, що базується на активному розвитку інформаційних технологіях.

Таким чином, дослідивши фактори впливу на рівень фінансової безпеки, з'ясовано, що за кожним з факторів впливу на рівень фінансової безпеки України очікується значний перелік можливих негативних наслідків, серед яких: зростання державного боргу; формування державної залежності від зовнішніх запозичень; вимушеність коригування фінансової політики держави під впливом іноземних кредиторів; формування заборгованості з виплат пенсій, заробітних плат, соціальної допомоги; недофінансування державних видатків; зниження рівня податкової культури та довіри до фінансових установ; скорочення інвестицій; міграція капіталів та населення; недостатня доступність кредитних ресурсів; збитковість підприємницьких структур, скорочення підприємницької активності; скорочення реального ВВП; зростання інфляції.

Література

Про національну безпеку України : закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII [Електронний ресурс] / Верховна рада України. – 2018. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2469-19/page>

Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері : концепція від 15.08.2012 № 569-р. [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – 2012. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80>

Мелих О. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення / О. Мелих // Економічний аналіз. – 2013. – Т. 12(2). – С. 266–272.

Лазарева А. П. Фінансова безпека країни: загрози та основні напрями зміцнення / А. П. Лазарева // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. – 2014. – Вип. 27. – С. 88–94.

Онищенко С. В. Фінансова глобалізація як чинник впливу на бюджетну безпеку держави / С. В. Онищенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство.

– 2017. – Вип. 12(2). – С. 50–55.

Петрушевська В. В. Фінансова безпеки держави: класифікація загроз та формування захисних механізмів / В. В. Петрушевська // Економічний форум. – 2013. – № 4. – С. 218–226.

Феофанова І. В. Фінансова гнучкість як фактор фінансової безпеки / І. В. Феофанова, Л. К. Феофанов // Бізнес Інформ. – 2017. – № 9. – С. 228–232.

Хаванов А. В. Економічна та фінансова злочинність та її вплив на економічну безпеку України / А. В. Хаванов // Бізнес Інформ. – 2012. – № 12. – С. 35–38.

Бурячок В. Л. Вплив кібернетичної безпеки на стан економічного розвитку провідних країн світу та України / В. Л. Бурячок, Я. В. Невойт, Л. В. Бурячок // Сучасний захист інформації. – 2015. – № 4. – С. 29-43.